

de vragen en de antwoorden, de daarop gevolgde schorsingen, en ge weet er weer alles van. Ieder moest zeggen: „alopeks“. Geen letter eraf.

Sedert dien is er telkens een lettertje afgegaan. Maar men zei: het blijft zoo als het is: alopeks. „Een ei is geen ei“, zingen de Kamper kinderen tegen Paschen; „een letter is geen letter“, zeggen soms groote menschen in en buiten Kampen. Zegt u „alopeks“? Dat is „alopeks“.

Later ging er weer een letter af. „Loopeks“ werd in een anderen mond „oepks“. Zegt u „oepks“? Dat is „alopeks“.

En zoo voort.

1944 is niet 1950. In 6 jaar kan men telkens wel een letter laten vallen en een vervangingsformule geven. Alleen maar: zeg, dat het blijft bij „alopeks“.

Nu is het 1950. Nu zeggen misschien sommigen doodgewoon „vos“. „Vos“. Sommigen hebben in hun laatste publieke persuitlatingen van die zestien punten één puntje in hun discussies overgehouden. Ze hebben dat volle harde woord „alopeks“ laten gaan. Ze zeggen soms „vos“. En ze vragen naar het schijnt: zijn we zóó ontvankelijk? Is dit nu het goede grietech? Ja of neen?

Het antwoord luidde in 1944: wie ook maar één haar afwijkt van „alopeks“, of reeds niet belooft, geen haar er van af te wijken, die moet henen uit.

Het antwoord, zal dat luiden in 1950: zeg maar „vos“? Want „vos“ is hetzelfde woord als „alopeks“? Wij moeten dat afwachten. Misschien denkt iemand: dat is een grapje. Het is daarvoor geen tijd. Ik zou antwoorden: situatietekening is, als ze juist is, een zaak van ernst, en een hulpverlening tot betrachtning van den ernst. Waarschijnlijk zal volgende week te zien zijn, of hier een scheeve voorstelling van wat mogelijk is gegeven werd.

K. S.

Personen of tendenzen

Dr F. L. Bos (Vlaardingen) schrijft in „De Roeper“ (25 Febr. 1950) een artikel onder het opschrift: „Weer naar elkaar toe“. Hij geeft een verhaal over zijn vroegere houding: „bij met de vrijmaking ben ik nooit geweest“, „toen anderen er allang mee klaar waren, bleef ik nog dwalen“, „altijd ben ik blijven doelen“. Dat wisten we al lang; en het kwam ook uit in de brochures, die dr Bos destijds schreef; er stond veel goeds in, maar aan het slot werd vaak weer de onzekerheid aan het woord gelaten.

Maar nu iets anders. Hij merkt op: „zelfs de diep-ingrijpende schorsingen op zichzelf genomen“ (hoe kan dat??? K. S.), vormden voor mij het groote beletsel niet. Die waren soms (! K. S.) ook wel wat („wel wat!“ - K. S.) verdiend door een optreden, dat weinig (! K. S.) behoudend was voor de kerkelijke gemeenschap“.

We ontleden dit zinnetje nu maar niet. Het is, daar zijn we vast van overtuigd, niet goed. Een schorsing moet niet „wel wat“ doch dubbel en dwars verdiend zijn. „Op zichzelf genomen“ kunnen schorsingen niet worden, bij elke schorsing moeten de gronden nauwkeurig worden gewogen (reeds om de schorsers eerlijk te bejegenen). En een optreden, dat „weinig behoudend“ is, is dan toch „behoudend“; maar een scheurnaker scheurt.

Maar dit blijft rusten. We denken aan iets anders. Dr Bos heeft in Oosterbeek II publiek verteld, dat er van „vrijgemaakte“ zijde wel agitatie gevoerd was. Toen de classis Schiedam hem vroeg: bedoelt u personen of tendensen, gaf hij — blijkens peraverslag — geen antwoord. In zijn kerkeraad waren leden, die vonden, en zeiden, dat zoo'n beschuldiging moest worden waargemaakt of anders teruggenomen. Zij namen hem die uitlating kwalijk. Toen heeft dr Bos later in den kerkeraad verklaard, dat hij geen personen, doch tendenzen bedoeld had. De conclusie Oosterbeek was daarmee van de baan geblazen (wat meer gebeurd is, door de H.H. Volten en Toornvliet). Gevolg van dit zakelijk onttrachten van zijn eigen verklaring was, dat nu enkele kerkeraadsleden zich bevredigd verklaarden en op dit punt niet meer hun bezwaren handhaafden; ze gingen de gemeente opwekken, na deze bevredigende verklaring van den predikant hem op dit punt te déchargeeren. En dr Bos kreeg toen een positiewijziging in den kerkeraad, waarop aanstonds conclusies gebouwd zijn in 't openbaar.

Wat blijkt thans?

Dat dr Bos wel degelijk aan personen gedacht heeft. Want hij weet verschil te maken tusschen schorsing en schorsing. Soms waren ze „wel wat verdiend“ door een optreden „dat..... op agitatie neerkomt“ („weinig behoudend voor de kerkelijke gemeenschap“).

Conclusie: de kerkeraad heeft zijn positiewijziging (hoezeer begrijpelijk na die verklaring: geen personen bedoeld, doch tendenzen) laten geschieden op een grond, die thans door dr F. L. Bos zelf wordt weggeslagen.

Tweede conclusie: men weet niet wat een Oosterbeek-sche „conclusie“ nu eigenlijk waard is.

Opmerking: dr F. L. Bos geeft in vage termen een trap aan broeders, maar laat na uit de officiële stukken ook maar één letter te citeeren.

En als hij zegt: „persoonlijk onrecht had moeten worden geduld“, dan stapt hij over op het standpunt dergenen, die een schorsingsgrond (die de heele kerk officieel normeert, en dus de schapen raakt) verdraaien tot een persoonlijk geval van een of ander herdertje. Dat is even misleidend als toen dr A. de Bondt van het boek van H. J. Schilder, die over de kerken van dr de Bondt schreef, verklaarde: ds Schilder schrijft een oek over zichzelf.

De duivel is op jacht. Hij „speelt er mee“.

K. S.

Ficties

Dr F. L. Bos vervolgt zijn requisitoir tegen de broeders: „Door de verkondiging van het z.g. ratificatierecht werd formeel elk gezag der meerdere vergaderingen tot een fictie“.

Antwoord: nonsens.

Wie prof. Deddens' betoog in dezen leest, zal zijn argumenten niet kunnen weerleggen. Dat kon ook dr Bos niet. En dat prof. Deddens, hoogleraar in het kerkrecht, „elk gezag der meerdere vergaderingen tot een fictie“ maakt is zelf een fictie.

Wat geen fictie is dat is dit: dr Bos loopt zelf het gezag der meerdere vergaderingen ondersteeven. Terwijl de synode besluit gaat hij „doorbreken“. En terwijl nog geen mensch weten mag, wat hij precies heeft afgesproken met de synodocratische deputaten, wordt het volk, dat nog van niets weet, al vast door hem bewerkt in de richting van: pas op, we gaan „weer naar elkaar toe“. Dit is spelen met het gezag der meerdere vergaderingen en met dat der kerken. Spelen met haar vertrouwen.

K. S.

Gaan!

Het slot van dr Bos' artikel luidt:

„Wie de gemeenschap, waarin hij verkeert, niet meer 'zegenen' kan door zijn aanwezigheid, moet m.i. dan ook niet langer wachten, maar gaan, zoodra de weg der hereniging is gebaad“.

Dat het hiertoe komen zou, wisten wij al lang. We hebben het vermoed sinds Oosterbeek. Waarom dr Bos zoo vreeselijk kwaad geweest is, toen wij destijds over Oosterbeek schreven: „een aanval op de vrijmaking als acte van trouw“ is ons altijd een raadsel geweest; hij zegt het immers eindelijk zelf zoo in zijn „blecht“? „Bij met de vrijmaking ben ik nooit geweest“. Ik wel, ik was niet bij met de noodzaak van vrijmaking (want die noodzaak was: het nemen van valsche besluiten, het opleggen van valsche bindingen, en de beantwoording van een vrijmaking van enkele besluiten met een krasse uitwijking over heel de linie). Maar ik was wel bij met het feit der vrijmaking: men verheugt zich niet over een inbraak, maar men verheugt zich wel over het afslaan van de inbraak (en van de inbrekers).

Dat dr Bos het vraagstuk zoo onhelder stelt, ligt natuurlijk niet aan eenig gebrek in denkvormen. Het verklaart zich alleen uit 't feit, dat hij allang gekozen heeft. Wat men hem daarbij kwalijk nemen moet, is het niet voor het front komen met zijn conclusies en afspraken. Eerst moesten we allemaal bidden voor Oosterbeek. Maar geen mensch mocht bidden voor zijn geheime

Tusschen Kuyper en Barth (IV)

POP. WETENSCH. SCHETSSEN

IV. CORRECTIES OP BARTH?

6) Reeds in de beoordeeling van het vorige deel schreven wij, dat Barth er bij dr Berkouwer gunstiger afkomt dan vroeger. Herhaaldelijk meent hij te kunnen wijzen op „correcties“ bij Barth, vergeleken met eerdere uitspraken van dezen theoloog. De vraag is nu: kan hier werkelijk van „correcties“ worden gesproken? Tot onzen spijt moeten we nu reeds concluderen, dat deze „correcties“ meermalen „constructies“ van dr Berkouwer zijn en in Barth „in“ worden „gelezen“. We geven enkele voorbeelden.

Zoo in het tweede deel, waar Berkouwer tot de conclusie komt: „Wie deze uitspraken (door hem boven geciteerd) van Barth bestudeert en ze lezen wil in het licht van geheel Barth's dogmatiek, zal er niet in kunnen lezen een loochening van de heiliging. Dat moge meermalen zoo schijnen in de krasse antithetische uitspraken, waarin hij zich verweert tegen de „ingestorte genade“, als grondslag der rechtvaardiging, maar wie Barth's beschouwingen over de dankbaarheid der kinderen Gods in rekening brengt, zal moeten erkennen, dat het hier niet gaat om erkenning of loochening van de heiliging, maar om de aard van deze werkelijkheid“ (72). Bewijs? Barth erkent, dat het in zijn oppositie tegen het Roomsche habitusbegrip gaat om het „im Glauben durch das Wort und den Heiligen Geist bestimmten Sein des Menschen“ (K.D., 1, 2, pag. 440). Maar wat constateeren we, als we deze plaats controleeren? Dat het enkele uit het verband van een zin gerukte woorden van Barth zijn, die in hun verband gelezen, in een geheel ander licht komen te staan.

Barth opponeert nl. in dit verband tegen een uitdrukking van de oude Gereformeerden, die van de liefde spraken als een habitus a Spiritu Sancto infusus, d.w.z. een „hebbelijkheid“ ons ingestort door den H. Geest. Die oude Gereformeerden beleden in deze terminologisch wel aanvechtbare woorden, dat onze liefde reële, werkelijk presente vrucht van Gods Geest in ons leven is. Barth opponeert tegen deze uitdrukking. Ze zou de „vrijheid“ der genade aantasten, maar tenslotte schrijft hij, met zijn weergaloos vermogen oudere gereformeerde theologen modern dialectisch te interpreteren: „Gemeint war mit diesem bedenklichen Ausdruck (nl. de boven geciteerde) doch wohl das Richtige: wir haben die Liebe nicht (!) in jenen „Akten“ (!) zu sehen und zu verstehen, in welchen sie Gott bald dargebracht, bald auch nicht dargebracht wird, sondern in dem (en dan volgt het citaat van dr Berkouwer) im Glauben durch das Wort und den Heiligen Geist bestimmten Sein des Menschen“. A) Is dit citaat uit

het verband gerukt of niet? Wat beteekent het, dat het „Sein“ van den mensch door Woord en Geest „bestimmt“ is? In ieder geval niet, blijkens het complete citaat, dat er werkelijke akten van liefde door Gods Geest in ons leven gewerkt kunnen worden. Het blijft bij een „bestimmt“ zijn in het geloof door Woord en Geest en wie weet, hoe Barth het geloof ziet als een Augenblicks-gebeuren verstaat, hoe hier in feite de presentia salutis, de werkelijkheid van het heil in ons leven geloofend wordt.

Precies eender staat het met de overige citaten, die de auteur in dit verband geeft. Op blz. 73 betoogt hij, dat het Barth er vooral om te doen is te laten zien, dat de liefde van ons gegrond is in de liefde Gods en dat dit een onomkeerbare relatie is. Maar waarom eindigt de schrijver het citaat juist daar, waar Barth vervolgt: „Die Liebe ist nur und kann nur sein wollen die gehorsame Aufrichtung der Zeichen der göttlichen Gnade“ B) En wie weet, wat Barth onder „Zeichen“ verstaat en hoe hij ook door dit woord weer wil wegdreuen, dat Gods liefde werkelijkke presente vruchten draagt in ons leven en niet maar „Zeichen“ nalaat van haar blikseminslagen, staat verbaasd toe te zien, dat de citatennoterende pen van dr Berkouwer juist bij deze woorden stopte.

Nog sterker is het spel met de citaten bij het derde citaat van Barth, dat Berkouwer op pag. 73 aanvoert ten bewijze, dat Barth de heiliging niet loochent, maar alleen over haar specifieke aard wil handelen. We schrijven thans het citaat af, zooals het in Barth's dogmatiek te vinden. We spatieëren alleen de woorden, die dr Berkouwer heeft weggelaten.

Barth schrijft dan: „Wie sollte die Liebe zu Gott untätig sein können? Sie ist ganz Tätigkeit, aber ganz als Antwort des Menschen auf das, was Gott zu ihm gesagt hat. Als solche Antwort ist sie Werk und hat sie auch Werke. Sie ist aber Werk, und sie hat Werke darin, dass sie Zeugnis des Werkes Gottes und eben damit Preisgabe alles Selbststuhms und aller Ansprüche ist“ (K.D., I, 2, 442). C)

De gespateerde woorden zijn door dr Berkouwer weggelaten en het slot van het citaat is aan het eerste gedeelte verbonden, doordat dr Berkouwer beide gedeeltes aan elkaar lascht met de woorden: „al is ze tegelijk“.

Wie nu het geheele citaat rustig overweegt, komt tot de conclusie, dat zonder de gespateerde woorden het aardig positief klinkt. De liefde heet hier activiteit te bezitten en werken te verrichten. Wel, wel, werken door onze liefde! Men zou haast gaan denken, dat Barth zoo ongeveer gereformeerd

denkt over de positieve heiliging. Maar wie verder de gespateerde woorden leest, constateert al spoedig, dat daar juist dynamiet gelegd wordt onder alles wat tot duivelse betoogd is. Want de liefde is werk en heeft werken in haar getuigenis zijn van Gods werk! Nu zijn we weer even ver als daar straks. Want met „Zeugnis“ bedoelt Barth het residu van het nimmer continue, nooit in ons platte vlak ingaande en daarin met ons meegaande werk Gods. Zoo is de H. Schrift „Zeugnis“ van de Openbaring, van het Wort Gottes, dat door onze werkelijkheid heenflitst, maar daarin niet neergelegd wordt, daarin niet met ons meetrekt. Trek de lijn door en ge ziet hetzelfde bij de liefde. Gods liefde trekt nooit zoo met ons mee, dat ze in ons leven concrete blijvende vruchten doet rijpen. Alleen maar „Zeugnisse“ laat ze achter, als de sporen van haar inslag.

Dr Berkouwer moet dit ook gevoeld hebben, waarom laat hij anders deze zoo betekenisvolle woorden zonder nadere aanduiding midden uit dit citaat weg?

We meenen daarom, dat een nadere beschouwing van deze citaten heel het betoog van dr Berkouwer, dat er bij Barth van heiliging in den zin van de gereformeerde theologie gesproken zou kunnen worden, omverstoort.

Hetzelfde op den klank af citeeren, zonder zich rekenschap te geven van den werkelijken inhoud der termen en het verband, waarin ze neer geschreven worden, treffen we aan op pag. 113 van Geloof en Heiliging.

Ook daar meent dr Berkouwer een zekeren vooruitgang bij Barth te kunnen constateeren. Hij heeft eerst, en nu werkelijk critisch, beschreven Barth's beschouwingen over het kindschap Gods, die uiteraad een eschatologisch karakter dragen. Barth had betoogd, dat het noodig is onze wedergeboorte en ons kindschap „vorbehaltlos eschatologisch“ te verstaan (111). Maar Berkouwer had daartegenover betoogd en terecht: „Het is onmiskenbaar, dat de Schrift op 'n andere wijze over 't kindschap Gods spreekt“ (112).

Maar de auteur meent, dat daartegenover andere uitspraken te stellen zijn, die deze eerdere uitspraken schijnen te corrigeren. En nu lezen we weer met bijzondere aandacht, welke bewijzen daarvoor worden aangevoerd. Het zijn vooral enkele uitspraken uit de Kirchliche Dogmatik van 1940 en 1942, die thans als correctie op de uitspraken over het „eschatologische“ kindschap van 1930 moeten fungeren.

Dr Berkouwer voert daar vooral twee bewijzen voor aan: in de eerste plaats dit citaat: „Rechtfertigung heisst also wirklich: totale und radikale Annahme des Sünders und also totale und radikale Umkehr und Verwandlung des Seins und Tuns, in welchem er, ohne sich zu entschuldigen, ohne sich selbst rechtfertigen zu können vor Gottes Richterstuhl erscheint, Gott